

Svæveflyveforeningen Falken

Skrevet af Ole Ring Nielsen i Hjørring Svæveflyveklubs jubilæumsblad i 1998.

Starten

Tyskeren Otto Lilienthal var den første i Europa, for hvem det virkelig lykkedes at flyve. I mere end 30 år studerede han flyvning (først og fremmest fugleflugt), indet det lykkedes ham at konstruere et glidefly, som han i 1891 for første gang fløj ca. 30 m.

Hvornår kom Danmark så på flyvningens verdenskort? I 1906 lykkedes det for første gang den senere berømte Jacob Ellehammer at flyve med en af sine konstruktioner, i øvrigt som den første i Europa.

Hjørring på flyvekortet.

Hvorfor dette udblik til de tiltag, som er foregået ude i verden? Hvis vi kigger på svæveflyvningens udvikling i Hjørring, kan vi med stolthed konstatere, at Hjørring var med som en af de første steder i Danmark, hvor der blev dannet en levedygtig svæveflyveklub. Der har således været flere tiltag til svæveflyveklubber, inden man i 1973 får startet Hjørring Svæveflyveklub. Det første tiltag blev startet af initiativrige unge mennesker fra Hjørring og opland, idet de startede svæveflyveforeningen Falken.

Svæveflyveforeningen Falken.

Takket være en fornuftig disposition fra denne svæveflyveklubs bestyrelse, er der bevaret en hel del materiale om denne klub. I love for svæveflyveforeningen Falken står der i § 8: I tilfælde af foreningens opløsning tilfalder foreningens litteratur Centralbiblioteket for Hjørring Amt - sådan! Samlet på nogle hundrede sider findes der her en uvurderlig skat i form af love, medlemslister, regninger, korrespondance m.m. Denne guldgrube samt beretningerne fra Hjørring Svæveflyveklubs æresmedlem Jens Nielsen og proprietær Svend Holst (tidligere Vrejlev Kloster), som i 1930'erne var med til at stifte Falken, danner grundlaget for historien om svæveflyveforeningen Falken.

Herr Ingeniør, cand. polyt. N. L. Dam, Ifversensvej, Hjørring - således starter et brev fra Dansk Luftsport, dateret den 29. november 1933. Brevet er svar på en forespørgsel om, hvordan man starter en svæveflyveforening. Der svares på, hvor mange medlemmer en forening bør bestå af (7-8 mand - dog helst 10-15 mand), desuden vedlægges love og overenskomst og andre papirer. Interessant er det også, at Dansk Luftsport forhandler tegninger til et øvelsesplan - kr. 5,-.

1934.

Den 12. juni 1934 beslutter 7 mand at danne en forening, og den 19. juni 1934 holdes stiftende generalforsamling i svæveflyveforeningen Falken. Medlemstallet den 19. juni 1934 var 12, og allerede et par dage efter var det steget til 15. Efter den foreliggende korrespondance ser det ud til, at der i Danmark på daværende tidspunkt (1934) har været 5-6 svæveflyveforeninger samt nogle få grupper af svæveflyveinteresserede - fælles for dem alle var, at de havde gang i byggeri af skoleglidere. Dette store byggearbejde, inden man overhovedet kunne komme i gang med at flyve, har sikkert gjort, at en del af foreningerne kæmpede en vanskelig kamp for at holde interessen ved lige. Samtidig skal vi i dag gøre os klart, at man i mange situationer stod helt på bar bund - altså var det pionerarbejde, man udførte. En del foreninger lukkede lige så stille igen.

Dagspressen havde åbenbart ikke så meget at skrive om i 1934, for allerede 2 dage efter den stiftende generalforsamling i Falken modtog man et brev fra Fyns Luftsport, som i dagspressen havde læst om stiftelsen af Falken. Grundet på for lidt tilslutning til foreningen (Fyns Luftsport)

havde man besluttet at opløse foreningen. Fyns Luftsport tilbyder derfor, at Flaken kan købe en skoleglider af typen Stamer & Lippisch.

Efter at have besigtiget det ca. 1 år gamle skoleplan, besluttes det at købe dette - pris 250,- kr. - her citeres fra kontrakten: De medsender komplette planer og konstruktionsbeskrivelser, værktøj omfattende: Stemmejern, Finer- og Bugthøvl, Løvsav m.m. og en Dunk Dope.

Det tager et stykke tid at få gjort skoleplanet klar, da det viser sig at være i ikke særlig god stand, og også fordi det trækker ud med at få leveret planer og konstruktionsbeskrivelser fra Fyns Luftsport. Ventetiden bruges på at få konstrueret et spil. I august (07.08.1934) har man en forespørgsel hos Skandinavisk Motor Co. A/S vedr. en 4-cylindret sideventilet Dodge (svar: Antagelig en motor fra før 1926 med 40 hk ved 2400 omdr./min.

I et brev, dateret den 29. august 1934, er man i færd med at bygge spil med en Oakland motor, som tilpasses til en frikobling (Rotexkobling eller milliongear), således at motoren holdes på konstante omdrejninger (koblingen kendt fra enkelte ældre automobiler, Maxwell f. eks.). Spillet har åbenbart voldt problemer - citat: Tre mekanikere har tilbragt hver aften og søndag på værkstedet de sidste tre uger. Også da spillet blev taget i brug, fortsatte problemerne, især omkring friktionsskiven. (citat: Vi har forsøgt med læder, bremsebånd og gummi).

Omkring den 11. november 1934 "flyves" der første gang fra Vrejlev Klosters østmark ca. 1 km. øst for klosteret. På grund af de tidligere nævnte problemer med spillets friktionskobling, gik man over til at trække efter bil med ca. 100 m wire. Allerede på dagens 4. start gik det galt. Det skulle have været en slæbestart, men planet lettede fra jorden, og ved den bratte landing kostede det en vingspids - slut for den dag. Spillets friktionskobling laves om til en fiberfriktionsskive.

Søndag den 25. november 1934 havde man igen materiellet klar: Vi havde 9 vellykkede starter. Vi er nu med fuld kraft gået i gang med at bygge et nyt lukket plan, model Grüne Post.

I 1934 tøver klubben med at melde sig ind i den nystiftede Dansk Svæveflyve Union. Kontingent til Unionen er 1,00 kr. pr. medlem/år og til Det Kgl. Danske Aeronautiske Selskab 2,50 kr. pr. medlem/år. Svæveflyveforeningen Falken blev tilsluttet Dansk Svæveflyve Union den 14. december 1934.

1935.

Generalforsamling den 8. april 1935. I 1935 begynder flyvesæsonen i maj måned, og denne gang anvendes gummitovstarter. "Flyvepladsen" er nu forlagt til Tornby Strand, der hvor nu feriebyen ligger. I juli måned begynder man at flyve fra en udmærket plads på Vangsgaard ved Hjørring, og nu er det sandsynligvis spilstarter, man benytter, da gummitover allerede, mens man fløj ved Tornby, gik meget i stykker. Havarierne fortsætter, og der må bygges en ny vinge. Tre lærer at lande pænt fra 50 m højde. I alt 120 starter i 1935.

Reparationerne på Stamer & Lippisch og bygning af Grüne Post fortsætter, og at værkstedsarbejde er en pligt, kan vi se af følgende: Vi bygger 2 gange om ugen i 3 hold. Et medlem er udeblevet fra værkstedet, og får følgende hilsen: Deres udmeldelse vil kunne ske mod betaling af kontingent til 1. juli, kr. 30,00 samt for udeblivelse fra byggearbejdet hver onsdag fra 28/11-34 til dato (29/03-35), 18 dage a kr. 0,50 = 9,00. I alt Kr. 39,00. Herudover er der ikke meget at finde om 1935.

1936.

Hvis folk går rundt og tror, at anstrengt økonomi er et moderne problem, kan man godt tro om.

Også svæveflyveforeningen Falken havde næsten konstant problemer med pengesagerne.

Kontoudtoget kunne se således ud:

"Herved tillader vi os at meddele Dem, at Deres Konto efter tilskrivning af Rente: Kr. 0,96,

Provision: Kr. 0,27 udviser en Saldo pr. 30. Juni d.a. Kr. 77,16 i vor Favør."

Den eneste forskel fra nutiden er tallenes størrelse. Den årlige generalforsamling blev i 1936 afholdt mandag den 26. oktober 1936 kl. 20:45. Heraf fremgår det, at skoleflyet Stamer & Lippisch igen var blevet gennemgribende repareret inden sæsonstart.

Klubben havde afviklet 85 starter, og aktiviteterne havde igen fundet sted på Vrejlev Kloster Østermark. Man har haft en mindre tilbagegang i medlemstallet.

Det lukkede plan Grüne Post er næsten færdig bygget. Tilsynet inden beklædning blev udført den 26. oktober 1936 på værkstedet, Ifversensvej, Hjørring af ingeniør C. Nielsen, Aalborg.

Rasmussen & Schøtz forærede klubben en ny 6 cylindret Chervrolet motor til spillet.

Af en skrivelse til et potentielt medlem den 13. november 1936 fremgår det, at: "Kontingentet er Kr. 5,-/mdr., at materiellet er i orden, og foreningen er gældfri."

Den 24. november 1936 er et brev stilet til Hr. mekaniker Knudsen, V. Hornum: "Efter at vi nærmere har drøftet et eventuelt køb af Deres "Stamer", er vi blevet enige om at købe den til den aftalte pris kr. 210,0 leveret i Hjørring, sådan som vi så den med samtlige de beslag, De har lavet til den"

Det er åbenbart et tredje fly, som bliver købt til foreningen, næsten færdig bygget.

Af ovenstående kunne det godt se ud som om, der var fuld gang i svæveflyveforeningen Falken, men det kan godt tænkes, at der har været visse problemer undervejs

1937

Der findes ikke mange dokumenter fra 1937. En medlemsliste fra februar 1937 viser, at medlemstallet er skrumpet ind til 9 medlemmer.

I et brev fra Dansk Svæveflyve Union dateret den 15. januar står blandt andet:

"Jeg maa gøre Dem opmærksom på den ubehagelige Kendsgerning, at Kontingentet fra Deres Klub endnu ikke er kommet til Unionen."

Kontingentet (81,- kr.) bliver betalt, og i en følgeskrivelse hedder det blandt andet: "mangler penge og medlemmer, ellers går det godt"

Herefter er der ikke flere dokumenter, som kan fortælle noget om foreningens resterende liv og opløsning, men måske andre kan bidrage med løsning af dette spørgsmål?

Der er intet, der fortæller om aktiviteter i 1937. Det er lidt mærkeligt, at en svæveflyveforening pludselig ophører, selv om de må have aktiver i form af tre fly, spil m.m. Et andet spørgsmål er, hvornår ophørte Falken? Og hvor havnede flyene?

Jens Nielsen, Hjørring mener, at Grüne Post evt. havnede i Slagelse. En forespørgsel her (Carl Kristiansen) har ikke kunnet bekræfte dette, hvorimod tidligere medlem i Falken, arkitekt Vagn Thorsmark, Charlottenlund er nogenlunde sikker på, at den blev hugget op og aldrig kom til at flyve, da meddelelser fra Tyskland fortalte om dårlige flyveegenskaber og alvorlige ulykker med typen. Som det kan ses, er der endnu mange løse ender vedrørende Falkens sidste tid. Oplysninger modtages med kyshånd.

Tak til

Jens Bach, Hjørring for indsamling af materialer om Falken

Jens Nielsen, vores æresmedlem, som har bistået med meget om Falken

Proprietær Svend Holst (tidligere Vrejlev Kloster), arkitekt Vagn Thorsmark, Charlottenlund, og Ajs Dam, Hjørring, som alle har bedraget med oplysninger om Falken.

Ole Ring Nielsen